

Sygn. akt IV KK 623/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Eugeniusz Wildowicz (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz (sprawozdawca)

SSN Paweł Wiliński

Protokolant Małgorzata Gierczak

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,
w sprawie **P. R.**,
obwinionego z art. 119 § 1 k.w.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej, w dniu 8 grudnia 2021 r.,
kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść obwinionego
od wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w C.
z dnia 29 czerwca 2021 r., sygn. akt XVI W (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Rejonowemu w C. do ponownego rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w C. wyrokiem nakazowym z dnia 29 czerwca 2021 r., sygn. akt XVI W (...), uznał P. R. za winnego tego, że w dniu 16 kwietnia 2021 r., około godz. 13:45, w C. na ul. A., w sklepie B., dokonał kradzieży wódki marki Ż. o pojemności 0,2 litra o wartości 12,99 zł, na szkodę J. S.A., tj. wykroczenia z art. 119 § 1 k.w., za które wymierzył mu karę miesiąca ograniczenia wolności, zobowiązując go do wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w

wymiarze 20 godzin. Ponadto, na podstawie art. 119 § 4 k.w. orzekł wobec obwinionego obowiązek zapłaty na rzecz pokrzywdzonego J. S.A. z/s w K. kwoty 12,99 zł.

Wyrok ten nie został zaskarżony przez którąkolwiek ze stron i uprawomocnił się w dniu 10 września 2021 r.

Pismem z dnia 15 listopada 2020 r. kasację od powyższego wyroku, na korzyść obwinionego, wniósł Prokurator Generalny, podnosząc zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 93 § 2 i 4 k.p.w. w zw. z art. 21 § 1 pkt 2 k.p.w., polegającego na rozpoznaniu sprawy P. R. w postępowaniu nakazowym, skutkiem czego było wydanie wyroku nakazowego, na mocy którego uznano go winnym popełnienia wykroczenia z art. 119 § 1 k.w., pomimo tego, że wynikające ze zgromadzonego materiału dowodowego okoliczności uzasadniały powzięcie wątpliwości co do poczytalności obwinionego, co powinno skutkować skierowaniem sprawy na rozprawę celem wyjaśnienia i ewentualnego wyznaczenia mu obrońcy z urzędu.

Wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w C. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna, co uprawniało do jej rozpoznania na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k., albowiem trafnie Prokurator Generalny zauważył, że w sprawie wystąpiły okoliczności stanowiące przeszkodę do rozpoznania sprawy w trybie nakazowym.

Zgodnie z art. 93 § 2 k.p.w., orzekanie w postępowaniu nakazowym może nastąpić, jeżeli okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości. Ponadto, według art. 93 § 4 k.p.w., postępowanie nakazowe jest niedopuszczalne, jeżeli zachodzą okoliczności wskazujące na obronę obligatoryjną obwinionego (art. 21 § 1 k.p.w.).

Przechodząc na grunt realiów faktycznych i procesowych rozpoznawanej sprawy należy stwierdzić, że w protokole badania stanu trzeźwości analizatorem wydechu znajduje się oświadczenie od obwinionego, który wskazał, że cierpi na depresję (k. 3). Okoliczność ta, biorąc pod uwagę charakter czynu, o który obwiniono P. R. wskazywała, że w sprawie nie można mówić o braku wątpliwości

co do winy obwinionego, co stanowi przesłankę niezbędną do wydania wyroku w trybie nakazowym. Kwestia stanu zdrowia psychicznego wymagała przeprowadzenia stosownych dowodów w celu zweryfikowania informacji od obwinionego i jej doniosłości dla kwestii jego odpowiedzialności karnej oraz zapewnienia gwarancji procesowych, związanych z obroną obligatoryjną. Z tego względu należy podkreślić, że stanowiąca negatywną przesłankę procedowania w trybie nakazowym wątpliwość co do winy obwinionego, z uwagi na potencjalną możliwość wystąpienia okoliczności zmniejszającej lub wyłączającej poczytalność, nie w każdym przypadku determinować będzie obronę obligatoryjną. W art. 21 § 1 pkt 2 k.p.k. (podobnie jak i w art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k.) mowa jest bowiem o wątpliwościach uzasadnionych, a zatem podstawnych w świetle zgromadzonego materiału dowodowego. Tymczasem może być też tak, jak w niniejszej sprawie, że zgromadzony materiał dowodowy nie stwarza możliwości powzięcia wątpliwości o takim charakterze, albowiem sąd nie zajął się bliżej kwestią zawinienia, uznając ją *a priori* za oczywistą, mimo że w jednym z dowodów znalazła się informacja sygnalizująca potrzebę wnikliwego zbadania występowania tej przesłanki odpowiedzialności.

Dlatego należy szerzej przeanalizować stanowisko Prokuratora Generalnego co do naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 93 § 4 k.p.w. w zw. z art. 21 § 1 pkt 2 k.p.w., uwzględniając także fakt, że obwiniony od 23 czerwca 2021 r. (a więc po ponad 3 miesiącach do dnia zdarzenia) przebywał na leczeniu w Wojewódzkim Szpitalu Neuropsychiatrycznym w L. (k. 21). W tym kontekście warto przytoczyć poglądy Sądu Najwyższego wyrażone na gruncie instytucji obrony obligatoryjnej w prawie karnym procesowym, które *mutatis mutandis* należy podzielić również na gruncie postępowania w sprawach o wykroczenia. Przede wszystkim należy zaznaczyć, że "obrona obowiązkowa, związana z sytuacją przewidzianą w art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k., nabiera takiego charakteru dopiero z chwilą ujawnienia się przesłanki, o jakiej mowa w tym przepisie, tj. powzięcia przez organ procesowy uzasadnionych wątpliwości co do poczytalności oskarżonego lub pojawienia się okoliczności, które powinny taką uzasadnioną wątpliwość wzbudzić. Zatem zasadnicze znaczenie uzyskują materiały zgromadzone w toku postępowania, które mają być podstawą do dokonania z jednej strony oceny przez organ prowadzący postępowanie, czy są

przesłankami do powstania wątpliwości, o jakich mowa w art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k., a z drugiej - na dalszych etapach postępowania, są podstawą do przeprowadzenia kontroli, czy ta ocena była prawidłowa. Podkreślić przy tym trzeba, że nie każda wątpliwość dotycząca stanu psychicznego oskarżonego skutkuje uruchomieniem instytucji obrony obligatoryjnej ze wszystkimi jej konsekwencjami. Ustawa wymaga, aby ta wątpliwość była uzasadniona, a więc poparta takimi okolicznościami natury faktycznej, które w odbiorze zewnętrznym przemawiają za realną możliwością wystąpienia u oskarżonego zakłóceń w stanie zdrowia psychicznego w chwili czynu lub w toku procesu karnego" (*postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2014 r., III KK 229/14, LEX nr 1521318*). "Sąd, ustalając, czy faktycznie występują przesłanki wskazane w art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k., zawsze powinien pamiętać o tym, że ich "zachodzenie" nie jest warunkowane jakimś abstrakcyjnym przeświadczeniem czy niezbyt uchwytnym domysłem, lecz uzależnione jest od powzięcia przez organ postępowania tylko takich wątpliwości, które mają charakter uzasadniony, a więc takich, które mają oparcie w konkretnie ustalonych w sprawie okolicznościach. Decydujące znacznie w tym zakresie, ma ocena organu procesowego, a nie subiektywna ocena stron czy obrońcy" (*postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2021 r., V KK 9/21, LEX nr 3241547*).

Wobec zaprezentowanych zapatrywań prawnych na temat instytucji obrony obligatoryjnej należy uznać, że w momencie wydawania wyroku nakazowego Sąd Rejonowy powinien był wprawdzie podjąć wątpliwości co do winy oskarżonego, które uniemożliwiałyby mu procedowanie w trybie nakazowym, ale – z uwagi na skromność materiału dowodowego, na którym oparto wniosek o ukaranie – nie występowały jeszcze podstawy do powzięcia uzasadnionych wątpliwości co do poczytalności obwinionego. Takie wątpliwości sądu pojawiły się dopiero po wydaniu wyroku nakazowego, kiedy to do akt wpłynął faks zaświadczenia o pobycie obwinionego w szpitalu neuropsychiatrycznym (k. 21), czego efektem było wydanie zarządzenia o ustanowieniu dla K. R. obrońcy z urzędu (k. 29). Dopiero z uwagi na ww. informację ze szpitala i przede wszystkim uwzględnienie jej donosłości przez Sąd Rejonowy, skutkujące wyznaczeniem obwinionemu obrońcy z urzędu zarysowuje się obraz przez Sąd Rejonowy art. 93 § 4 k.p.w. w zw. z art. 21 § 1 pkt

2 k.p.w. na wcześniejszym etapie postępowania, tj. przed wydaniem wyroku nakazowego.

W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, że w sprawie doszło do rażącej obrazy wskazanych w *petitum* kasacji przepisów¹⁾ warunkujących tryb nakazowy w postępowaniu w sprawach o wykroczenia, czego rezultatem było nieuprawnione wydanie wyroku w tym trybie. Konieczne stało się zatem jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w C. do ponownego rozpoznania. Sąd ten przeprowadzi postępowanie na zasadach ogólnych, zbada kwestię poczytalności obwinionego *tempore criminis*, bacząc na potrzebę respektowania gwarancji procesowych obwinionego, wynikających z art. 21 § 1 pkt 2 k.p.w.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.